

GRØN TURNÉVIRKSOMHED

Bæredygtighed i moderne musik

2025

TABLE OF CONTENT

BAGGRUND	P. 4
1. INTRODUKTION	P. 5
2. SÆT RETNINGSLINJER	P. 5
3. GRØN TURNÉVIRKSOMHED	P. 6
4. MILJØLEDELSE	P. 8
5. YDERLIGERE GUIDES, FUNDING OG INSPIRATION	P. 12

Artiklen er oversat fra "Green Touring – Sustainability in Contemporary Music".
Udgivet online af initiative neue musik på [field notes](#) i maj 2024.

Artiklen er oprindeligt skrevet af Fine Stammnitz på baggrund af workshopforløbet "Community of Practice" i 2024. Art Music Denmark var samarbejdspartner i workshopforløbet sammen med Ernst von Siemens Music Foundation, Goethe-Institut, Impuls Neue Musik, initiative neue musik / field notes, The Music Fund, ON Köln og The Academy of Arts Berlin.

Oversat af: Alexander Julin Mortensen og Rune Søchting, Art Music Denmark (med tilladelse fra initiative neue musik).
Layout af: Thinh Duc Tran, 2025

BAGGRUND

For de fleste professionelle kunstnere og ensembler er internationale optrædener en fast del af deres arbejde. Det rejser spørgsmålet om, hvordan den globaliserede kunst- og kultursektor kan tilpasse sig bæredygtighedskrav, især med hensyn til mobilitet. Denne guide undersøger måder at gøre turnévirkosomhed så klimavenlig som muligt. Den illustrerer desuden trinene i en bæredygtighedssanalyse, som hjælper med at identificere og evaluere bæredygtighedstiltag. Til sidst gives der med et praktisk eksempel inspiration til klimavenlige metoder inden for internationalt samarbejde og turnéaktivitet.

Interessen for bæredygtig udvikling, der omfatter dens sammenflettede økologiske, sociale og økonomiske dimensioner, er steget markant i kultursektoren de seneste år. Emnet får også øget opmærksomhed i forbindelse med finansiering af kulturelle aktiviteter, hvor ansøgere om støtte til aktiviteter ofte kræves at indarbejde bæredygtige og klimavenlige tilgange i projektgennemførelsen.

For at sikre, at ansøgere ikke står alene med at finde løsninger på disse krav, er Ernst von Siemens Musikstiftung, Goethe-Institutet, Impuls Neue Musik, inm / field notes, Musikfonden, ON Köln, Akademie der Künste Berlin og Art Music Denmark gået sammen om en række videns- og kompetenceopbyggende workshops om bæredygtig udvikling.

Den følgende tekst er en skriftlig dokumentation af den første workshop i denne serie: »Mobility: Sustainable Touring« af Fine Stammnitz. Hun er grundlægger af Green Touring Network, medstifter af Music Declares Emergency i Tyskland, medlem af Action Network for Sustainability og leder af genanvendelses- og bæredygtighedsadministration for forskellige festivalproduktioner.

På workshoppen præsenterede Clemens Hund-Göschel, kunstnerisk leder af Zafraan Ensemble, som et praktisk eksempel, en tilgang til lokalt samarbejde ifm. internationale kompositionsbestillinger. Derudover delte cellist og komponist Uygur Vural sin omfattende erfaring med slow green touring.

Dokumentation af tidligere workshop kan findes [her](#).

1. INTRODUKTION

”Hvordan ville verden se ud, hvis vi kunne løse klimakrisen?” Dette spørgsmål er hverken let at besvare eller hurtigt at løse. Når man arbejder med bæredygtighed, kan det være nyttigt at forestille sig den verden, det samfund eller den musiksektor, vi ønsker at skabe gennem vores handlinger, i stedet for kun at fokusere på begrænsninger.

Klimaretfærdighed betyder at sætte social retfærdighed og menneskerettigheder i beslutninger og handlinger vedrørende klimaforandringer i centrum. Konceptet tager udgangspunkt i en anerkendelse af vores fælles ansvar for klimabeskyttelse og den særlige forpligtelse, som de lande og sociale grupper, der forårsager den største klimabelastning, har for at rette op på skaderne og forhindre nye.

2. SÆT RETNINGSLINJER

Før du udvikler din bæredygtighedsstrategi eller plan for grøn turnévirkosomhed, er det vigtigt at formulere nogle retningslinjer, der fungerer som ramme for den videre planlægning. Den interne kommunikation af dine retningslinjer er særligt vigtig. Hvis du ønsker at praktisere omfattende bæredygtighed, skal dit team, dine partnere og alle involverede i turnéen kende dine retningslinjer. Til det formål kan du bl.a. også tilslutte dig initiativer som Music Declares Emergency, Extinction Rebellion m.fl.

Ekstern kommunikation handler om at gøre de tiltag, du har taget, offentlige. Du kan tale om dine succeser såvel som dine fejltagelser. Brug din platform til at informere og aktivere dit netværk.

3. GRØN TURNÉVIRKSOMHED

Grøn turnévirkosomhed omfatter ikke kun musikers rejser til og fra koncertsteder, men også transport af instrumenter og udstyr, valg af spillesteder, publikums mobilitet, indkvartering, catering og kommunikation.

a) Kunstneres rejser

Til rejser for kunstnere, ensembler eller orkestre bør tog eller andre køretøjer med lavt energiforbrug altid bruges, når det er muligt. Hvis det er uundgåeligt at flyve, bør du vælge direkte fly og flyselskaber med overbevisende bæredygtighedskoncepter.

Sammenhængende rejseforløb

Sammenhængende rejseforløb er afgørende for miljøvenlig turnévirkosomhed. Det betyder også, at man undgår enkeltstående koncerter eller omhyggeligt må afveje, om rejsen for én koncert er berettiget. Når du spiller på en festival, forsøg da at identificere yderligere koncertmuligheder i det omkringliggende område.

Det kan arrangører ofte hjælpe med, og det kan endda være en fordel for dem at samarbejde med andre festivaler om co-produktioner. Bæredygtighed er i stigende grad en prioritet for festivaler, og nogle danner netværk for at skabe sammenhængende koncertmuligheder. Fonde sætter også pris på, når produktioner opføres flere gange.

Ensemblets størrelse

Antallet af rejsende bør holdes så lavt som muligt. Overvej inden turen, hvem det er nødvendigt, der er til stede, og om ensemblet kan præsentere værker med en mindre besætning.

Udlejning af instrumenter og udstyr lokalt

Du kan leje sceneudstyr og større instrumenter lokalt, forudsat at det organisatorisk set forbliver overskueligt og kvaliteten er acceptabel. Tøv ikke med at involvere arrangørerne, spillestederne kan som regel hjælpe med dette. Hvis transport involverer personlig håndtering, bør du gå efter rederier og/eller fragtflyselskaber med moderne flåder og bæredygtighedskoncepter, og for oversøiske forbindelser bør forsendelse ske med søfragt. Reduktion af volumen og vægt resulterer i de største CO2-besparelser.

Opholdstype

Længere ophold eller lokale ophold er at foretrække frem for enkeltstående koncerter, selvom det stadig er en udfordring at forene med den nuværende hurtige festivalscene og projektfansiering i den moderne musiksektor.

Hovedpointer:

- Brug tog eller andre køretøjer
- Planlæg sammenhængende rejseforløb i stedet for enkeltkoncerter
- Hold ensemblestørrelsen lille
- Lej sceneudstyr og større instrumenter lokalt
- Prioriter længere ophold frem for korte ophold

b) Publikumsrejser

Undersøgelser har vist, at publikumsrejser udgør den største andel af miljøbelastende udledninger. Guiden til publikums mobilitet giver et detaljeret indblik i dette område. Her er nogle tiltag, der kan implementeres i forbindelse med din turné:

- Inkluder offentlige transportbilletter i koncertbilletterne
- Vælg centralt placerede spillesteder
- Tilbyd (overvåget) cykelparkering
- Opfordre publikum til at rejse på miljøvenlige måder
- Giv incitament til bæredygtige rejseformer
- Giv information om, hvordan spillestedet kan nås med offentlig transport/cykel

c) Spillesteder

Ønsker I at planlægge en grøn turné, så prøv at samarbejde med spillesteder, der arbejder mest bæredygtigt mht. energieffektivitet, brug af vedvarende energi, deres tilgængelighed med offentlig transport, om de er centralt placerede i byen og tilgængelige for cykler. Nogle spillesteder har miljøcertifikater. Spørg ind til spillestedets principper for indkøb af mad- og drikkevarer samt hvad de gør for at reducere miljøpåvirkningen. Når du forhandler med spillestedet, kan du inkludere krav om bæredygtighed i din kontrakt (tilføjelser eller bæredygtighedsklausuler) og tekniske rider. Dette betyder ikke, at du vil få spillesteder til at skifte til vedvarende energi med det samme, men gentagne forespørgsler kan muligvis føre til en holdningsændring.

d) Indkvartering

Når du booker indkvartering, så søg efter bæredygtige hoteller, såsom dem, der er listet på www.bookdifferent.com. Miljøcertifikater hjælper dig med at vælge miljøvenlige overnatningsmuligheder. Alternativt kan du vælge private eller delte indkvarteringer.

e) Catering

Generelt bør du indtage sæsonbetonet, regional og økologisk mad. Forbrug af kød og animalske produkter bør reduceres eller helt undgås. For at forhindre madspild kan du forsøge at planlægge og kommunikere den nødvendige mængde mad og samarbejde med madspildsinitiativer. Når du vælger cateringfirmaer, kan du forsøge at finde leverandører, der bruger bæredygtige produkter. Miljøcertifikater sikrer, at produkterne er produceret på en miljøvenlig måde.

f) Kommunikation

Gå forrest med et godt eksempel og gør dine anstrengelser offentlige. Autenticitet er afgørende! Både succeser og fiaskoer er en del af processen, og det at dele fiaskoer kan hjælpe andre med at undgå at gentage dine fejl. Samtidig er positive historier vigtige og kan inspirere andre til at følge trop. Datadrevet kommunikation kan hjælpe med at formidle dit budskab effektivt. Det vigtigste er at bruge et sprog, som dit team og publikum forstår.

g) Kompensation

CO2-kompensation bør altid være sidste udvej. Den undgår ikke CO2-udledninger, men kompenserer for dem gennem investeringer i bæredygtighedsprojekter. Disse er svære at verificere, og mange er notorisk upålidelige.

h) CO2-beregnere

Der er gratis værktøjer tilgængelige til at udarbejde og planlægge rejser og turnéer, som er skræddersyet til kultursektoren. På lang sigt er det umagen værd at bruge dem under planlægningen og efter turen for at sammenligne resultaterne:

[Kulstofberegner fra Julies cykel](#)

[Kulstofberegner fra det føderale miljøagentur](#)

4. MILJØLEDELSE

Miljøledelse er det område af en organisations ledelse (ensemble, festival, spillested osv.), der beskæftiger sig med organisationens driftsmæssige og regelbaserede miljøsyn (beskyttelse). Det sikrer på den ene side den bæredygtige tilpasning af organisationens produkter og processer og på den anden side medarbejderes og interessenters adfærd. Dette omfatter blandt andet formulering af organisationens miljøpolitik, iværksættelse af miljøbeskyttelse (praktiske foranstaltninger), evaluering af miljøinitiativer (på baggrund af målbare resultater vedrørende miljøpåvirkninger) og overholdelse af lovkraft og lovmæssige grænser.

Miljøledelse varetages typisk af organisationens ledere. Hvis det ikke er muligt at ansætte en ekstra person til dette område, bør mindst én person i organisationen udpeges som ansvarlig.

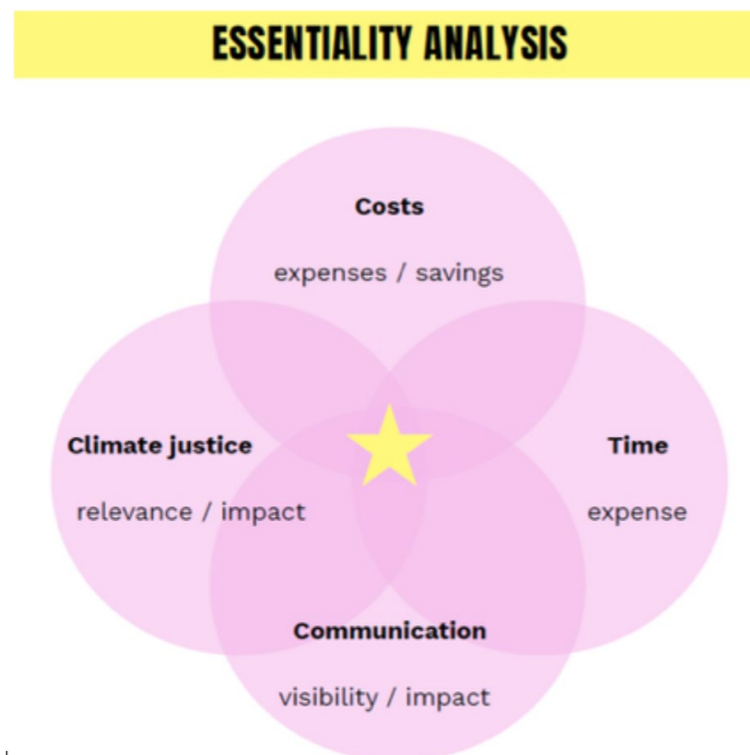
Eksempel

Et 12 personer stort ensemble fra Berlin præsenterer en verdenspremiere i Berlin. De inviteres til en festival i Hamborg og to dage senere til en festival i København. Derudover har de et tilbud om at optræde på en festival i Oslo en uge senere. Ensemblelederen ledsager dem. De kan overveje følgende spørgsmål på forhånd:

- Retfærdiggør rejsens kunstneriske udbytte miljøbelastningen? Hvordan kunne en miljøvenlig rejseplan for disse aktiviteter se ud?
- Kan ensemblet præsentere værker med en mindre rollebesætning?
- Hvordan kan rejseruter og transportformer til ture optimeres? Hvor og hvordan opstår klimaskadelige emissioner?
- Kan de undgås, reduceres eller udsættes?
- Er der yderligere spillesteder til rådighed?

Worst-Case Scenario: Alle flyver til Hamborg. Så flyver alle derfra til København. De flyver hjem igen. En uge senere flyver alle til Oslo og vender hjem dagen efter. Samlet antal flyvninger (kun for personer): 65

Idé: Ensemblet tager toget til Hamborg og overnatter. Dagen efter tager de toget til København og bliver der to nætter. Koncerten er anden aften. Så finder de en yderligere mulighed for at holde en koncert (halvvejs mellem København og Oslo) i Gøteborg. De bliver der i en uge, inden de tager toget til Oslo og spiller den sidste koncert.

Bæredygtighedssanalyse

For at vurdere din idé kan du udføre en essentialitetssanalyse. En essentialitetsanalyse er en løbende proces til at identificere og vurdere bæredygtighedstiltag for en organisation. Den tjener som grundlag for bæredygtighedsrapportering og bruges til at bestemme, hvilke tiltag der har størst effekt eller er af størst økonomisk betydning. Resultatet sætter dig i stand til at prioritere, bruge ressourcer bedst muligt og træffe strategiske beslutninger. Den prioriterer de emner, der har den største indvirkning på bæredygtig handling. En essentialitetssanalyse er en nødvendig komponent i bæredygtighedsrapporter.

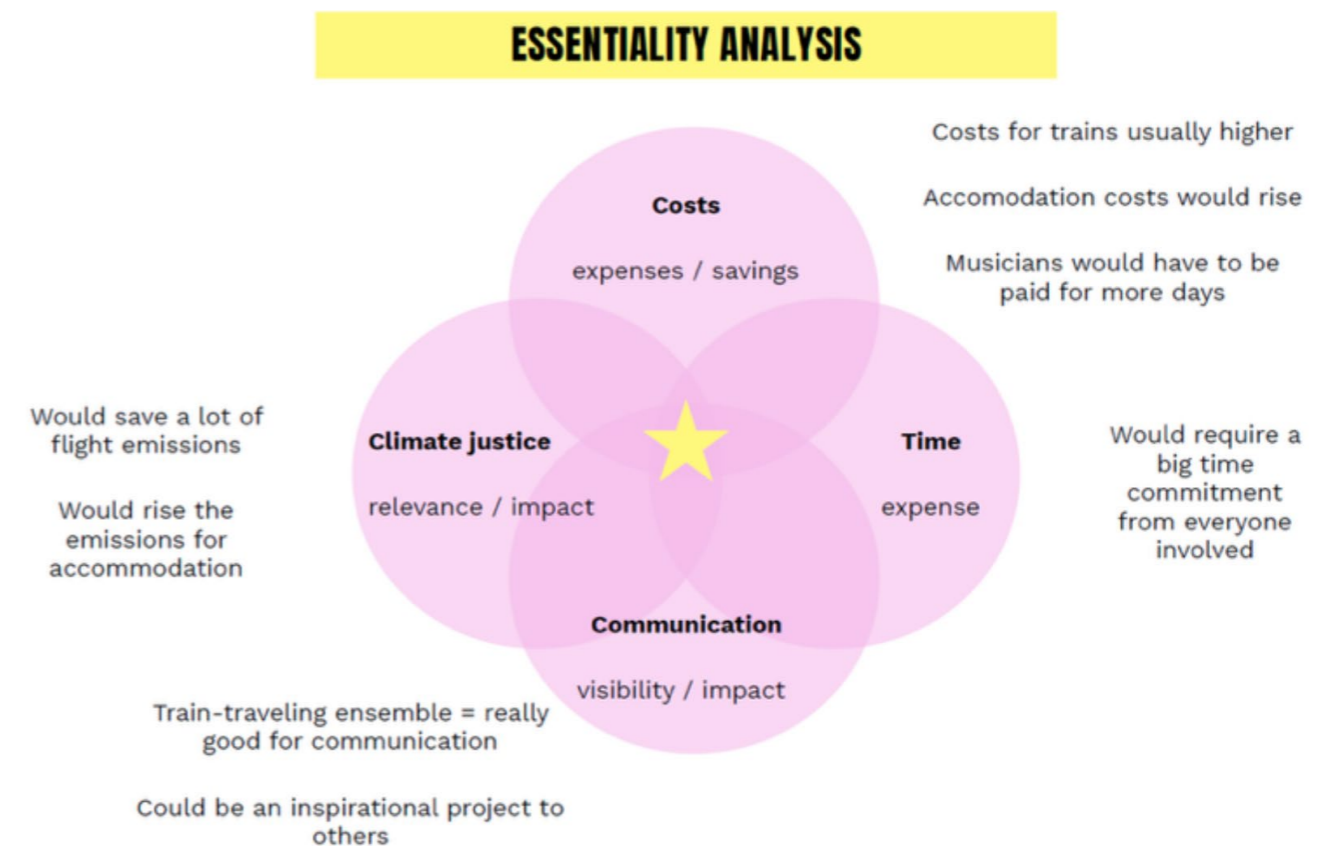
Lad os vende tilbage til vores eksempel:

Omkostninger: Omkostningerne ved togrejser er typisk højere end at flyve. Derudover stiger boligudgifterne betydeligt på grund af de ekstra ophold, der bliver nødvendige. Musikere skal også betales for flere dage.

Tid: Den ekstra arbejdstid vil også være ret betydelig for alle involverede. Alle skal arbejde en ekstra uge.

Kommunikation: Kommunikationsaspektet ville faktisk være meget godt, da et togrejsende ensemble og et opholdssted er et godt kommunikationstema.

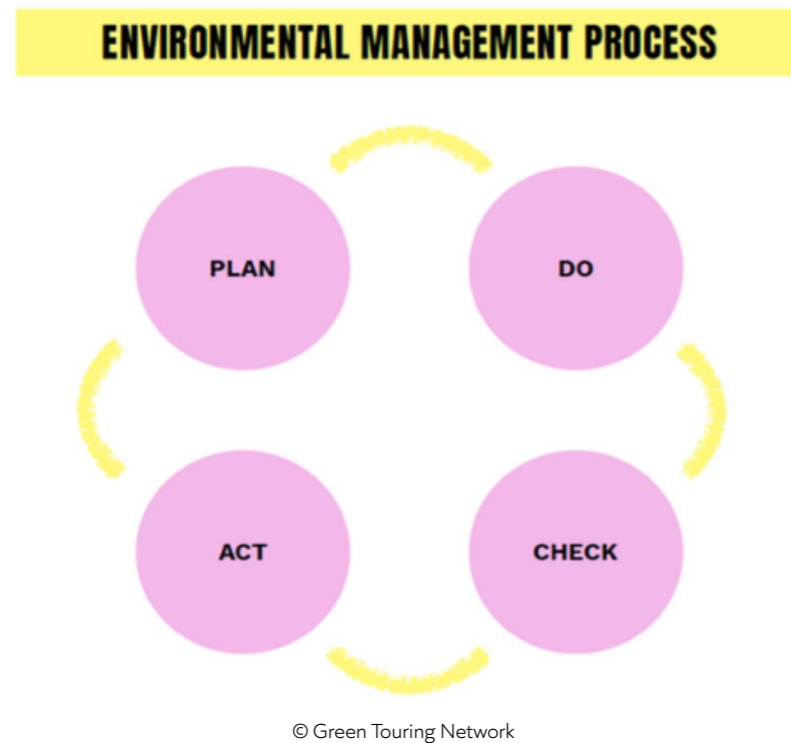
Klimaretfærdighed: Med hensyn til klimaretfærdighed vil fravalg af fly give mindre miljøbelastning, mens miljøbelastning fra overnatningssteder ville stige.

Denne analyse tydeliggør den faktiske effekt af dit initiativ.

Miljøledelse og proces

Det første skridt er at planlægge, hvad du vil gøre. I dette trin er det vigtigt at definere centrale emner og mål og udvikle en køreplan for, hvordan de kan nås. Det næste skridt er at afgøre, hvem der er ansvarlig. Hvis du fordeler ansvaret på hele teamet, vil fremskridtene være meget langsommere. Det handler ikke om at have særlige hierarkier i teamet, men om at have en, der føler sig ansvarlig og driver implementeringen. Derefter går du videre til implementering, og til sidst vurderer du, hvor vellykket initiativet faktisk var. Dette indebærer en gennemgang af dine mål og deres virkninger. Derefter kan du justere dine mål inden for en fastsat tidsramme og kommunikere dine fremskridt.

I dette eksempel ville det betyde:

Planlægningsfase:

Kernespørgsmål og mål: Det primære mål er at undgå klimabelastning ved udledning af drivhusgasser.

Plan: Undgå flyrejser.

Implementering:

Ansvar: Susi Solution udpeges som ansvarlig, og hun håndhæver en regel om, at flyrejser ikke er tilladt. Hun sammenligner udledning af drivhusgasser for denne specifikke tour på tværs af forskellige scenarier, såsom at tage 65 fly eller at rejse udelukkende med tog og tilbringe syv dage mellem København og Oslo, såvel som en kombination af begge dele. Hun diskuterer sine resultater med holdet.

Vurderingsfase:

Evaluering: I denne fase indser de, at opholdet ikke er muligt uden yderligere finansiering. Ensemblet planlægger måske at søge midler til at realisere opholdet i fremtiden og udvikle koncepter til kommende projekter. Men i dette tilfælde beslutter de sig for, at den mest fornuftige tilgang er at aflyse opholdet og Oslo-koncerten, diskutere årsagerne og anmode om ideer og løsninger fra alle til eventuelt at implementere i fremtiden.

Handling:

Implementering: Følg beslutningen og kommuniker ændringer og fremtidsplaner.

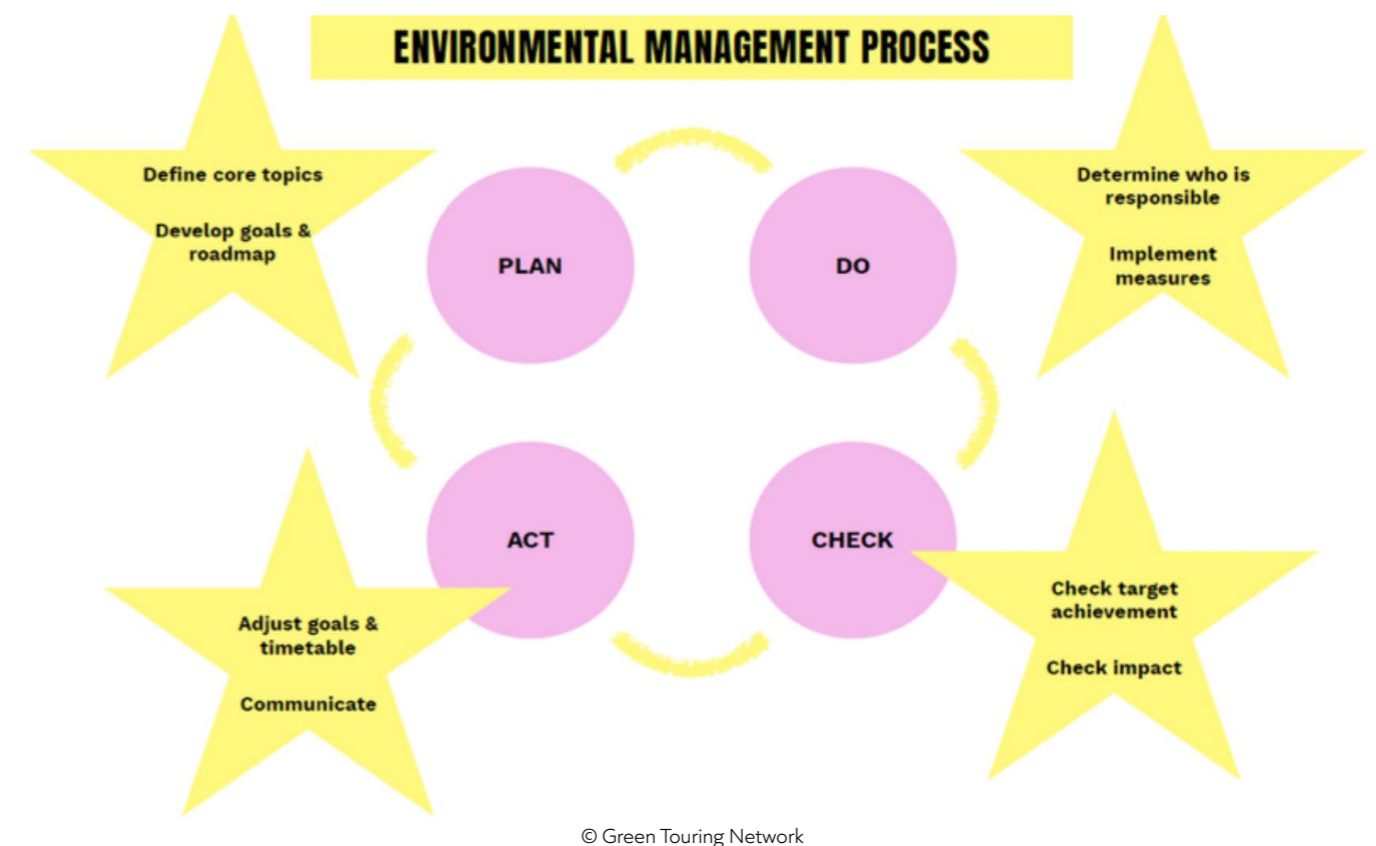
Den oprindelige plan fungerede ikke, men der blev taget en velbegrunnet beslutning. Når man arbejder med bæredygtighed, er det vigtigt at forblive dynamisk og altid være parat til at tænke i helt nye baner.

Best Practice #1: Internationale samarbejder. Clemens Hund-Göschel, kunstnerisk leder af Zafraan Ensemble, forklarer, hvordan ensemblet har kunnet reducere sine rejseaktiviteter ved at etablere samarbejder med forskellige europæiske ensembler om roterende koncertprogrammer og internationale bestillingsværker.

[Læs mere.](#)

Best Practice #2: Uygur Vural, en uafhængig musiker, cellist og lydkunstner fra Berlin, beskriver sin holistiske tilgang til langsom, grøn turnévirkomhed.

[Læs mere.](#)

5. YDERLIGERE GUIDES, FUNDING OG INSPIRATION

- [Green Mobility Guide for the Performing Arts af On The Move](#)
- [Green Touring Guide af The Green Touring Network](#)
- [Green Touring-Leitfaden af Orchester des Wandels \(2021\)](#)
- [Mobility and Sustainability af Touring Artists](#)
- [Green Touring Guide. Ein Leitfaden für Musiker, Künstler- und Tourmanager, Veranstalter, Venues und Bookingagenturen af Popakademie Baden-Württemberg](#)
- [Sustainable Travel Guide for Artists & The Music Industry af Ecolibrium](#)
- [The Green Tour Guide giver tips til bæredygtig turnéring i den norske musiksektor](#)

Finansiering af bæredygtige turnéer

Goethe-Institutets [Grün Unterwegs](#)-støtteprogram inviterer professionelle musikere til at udvikle bæredygtige koncepter og realisere dem som en del af en miljøvenlig musikturné. Ud over musikalsk kvalitet lægger programmet vægt på en intensiv udveksling om bæredygtighed.

ESNS Festival i Holland har lanceret projektet [Green Touring Support](#), som opfordrer kunstnere, der optræder på festivalen, til at rejse med tog. Projektet har til formål at dække det økonomiske gab mellem kunstnernes normale rejseplaner og bæredygtige rejsemuligheder.

European Jazz Network står bag projektet [Green Pilot Tour](#): en turné med et kunstnerisk projekt eller band på mindst fire forskellige spillesteder eller festivaler og med deltagelse af mindst to EJM-medlemmer. Initiativet fokuserer på innovative turnémodeller baseret på principper om bæredygtighed og retfærdige, balancerede praksisser i musikbranchen.

Inspiration

VEGA Festival i Danmark har en [No-Fly-in Policy](#) for de kunstnere, de inviterer.

